

ESTAT ACTUAL DELS ESTUDIS DE TOPONÍMIA VALENCIANA D'ORIGEN ÀRAB

Míkel de EPALZA
María Jesús RUBIERA

Aquesta ponència no vol ser simplement un llistat bibliogràfic sobre el tema, que ja hem fet en altres treballs nostres ¹. Volem presentar uns quants temes fonamentals que tenen la seua incidència a molts nivells dels estudis actuals sobre la toponímia valenciana d'origen àrab.

1. REPERTORIS DE TOPONÍMIA

El País Valencià actual, com altres zones de la Península Ibèrica i Illes adjacents, necessiten evidentment repertoris de toponímia com més complets millor. És una necessitat evident, també per a estudis de toponímia que res tenen a veure amb l'àrab.

A Alacant, hem fet ja la llista de toponímia major i menor de la província, per municipis ². Es tracta sols de la toponímia actual, que cal completar amb el despullament de font històriques. Sabem que s'està preparant un treball semblant a Castelló. Eixes llistes tenen sempre defectes i omissions: al nostre llibre d'Alacant s'han afegit molts noms de lloc que ens han portat lectors entusiastes. Ho publicarem un dia, com a apèndix del llibre.

El fet d'incloure la toponímia menor té una importància especial per als topònims àrabs de terres valencianes. Efectivament, a les zones rurals s'han conservat millor els topònims àrabs i els topònims pre-àrabs arabitzats (mossàrabs, ibers...). Això és degut segurament a una implantació demogràfica important del poblament àrab a les zones rurals valencianes, deguda potser al seu volum progressiu en època àrab o a la redistribució de la població musulmana vers zones rurals pobres, en època mudèjar i morisca (segles XIII-XVII).

Per altra banda, com la toponímia àrab és molt descriptiva i immediata, es pot controlar sovint el significat d'un nom de lloc d'origen àrab gràcies a la naturalesa mateixa de la realitat anomenada.

- (1) EPALZA, M. de - PATERNINA, M. J. - COUTO, A., *Moros y moriscos en el Levante Peninsular (Sharq Al-Andalus). Introducción bibliográfica*, Alacant, 1983; EPALZA, M. de - FRANCO SÁNCHEZ, F., «Bibliografía sobre temas árabes de Sharq Al-Andalus (Levante de Al-Andalus)», *Sharq Al-Andalus. Estudios Árabes*, Alacant, 1, 1984, 213-248; *id.*, 2, 1985 (en premsa).
- (2) ROMÁN DEL CERRO, J. L. - EPALZA, M. de, *Toponimia mayor y menor de la provincia de Alicante. Listado por municipios*, Alacant, 1983.

da pel topònim en àrab, com ho hem fet en alguns casos a La Marina alacantina i a la Vall del Vinalopó³.

A més a més, la toponímia menor d'origen àrab ha passat a voltes de boques àrabs que sabien el que significava el topònim a boques romàniques que ho ignoraven i feien transformacions semàntiques per homofonia, transformant després algunes fonemes, dintre de la lògica del sistema romànic. Hem estudiat el cas de Guardamar (el del Segura i el del Serpis de Gandia) d'un nom de lloc àrab *Wādī r-rimāl*, «riu de les dunes», que descriu una realitat física de la desembocadura costera, s'ha passat a l'homòfon Guarda-Mar, com a funció estratègica d'un lloc⁴.

2. ETIMOLOGIA DELS TOPÒNIMS

El camp d'estudi en el qual més feina s'ha fet en toponímia àrab ha estat el camp de l'etimologia, és a dir, el de desxifrar el significat dels noms de lloc d'origen àrab. Aquesta investigació etimològica correspon a la curiositat natural de conèixer el significat dels noms, especialment quan es tracta de l'àrab, llengua generalment desconeguda i estranya. Solament es coneixen els arabismes o noms comuns que han passat al català o al castellà⁵. L'àrab té a més una aurèola de misteri, per tal com que és l'enemic vençut, l'element expulsat de la història valenciana, l'antecedent de tot allò valencià actual, que és tot d'època cristiana de després de la conquesta del XIII i de l'expulsió dels moriscos del XVII. La investigació sobre la etimologia àrab dels noms de lloc valencians pertany també a l'àmbit de la morofilia de la gent de les terres valencianes, morofilia de la qual hem començat a estudiar ja les expressions literàries⁶.

Tres obres principals es poden citar entre els treballs, a vegades molt localistes, sobre l'etimologia àrab de topònims valencians: l'antiga d'Escolano, la moderna d'Asín Palacios i la recent de Carme Barceló.

Gaspar Escolano, en el segle XVI, es va interessar pel significat àrab dels noms de lloc valencians⁷. És molt probable que obtenia la seua informació dels moriscos: no ens consta que hagués conegut l'àrab amb prou domini com per a dur aquesta tasca ell tot sol i, per altra banda, els seus informadors eren segurament gent molt popular i inculta, perquè les seues etimologies àrabs són molt fantasistes o ell no les va comprendre bé. Hem estudiat el cas de l'*Alig* de Benidorm: ell ho interpreta com a «cap, promontori», quan en realitat significa «golf», el de la platja de Ponent⁸.

Miguel Asín Palacios és encara un autor clàssic per a conèixer l'etimologia àrab de molts noms hispànics⁹. El seu llibre és una obra que s'ha de consultar obligatòriament, malgrat els seus defec-

(3) RUBIERA, M. J. - EPALZA, M. de, *Els noms àrabs de Benidorm i la seua comarca. Estudi de toponímia històrica*, Alacant, 1985; RUBIERA, M. J., *Revista de Fiestas*, Aspe, n° 36, 1982, n° 38, 1984; EPALZA, M. de, *Alboraraya*, Elda, 19, 1983.

(4) EPALZA, M. de, «El topònim Guardamar», *Revista del Instituto de Estudios Alicantinos*, Alacant, 29, 1980; 205-214; 38, 1983, 89-99.

(5) Per exemple, l'estudi de J. COROMINES, «Mots catalans d'origen aràbic», *Entre dos llenguatges*, Barcelona, 1977, III, 68-177.

(6) EPALZA, M. de, «Alguns aspectes de la morofilia literària actual al País Valencià», *Sharq Al-Andalus...*, 1, 1984, 169-172.

(7) ESCOLANO, G., *Décadas de la insigne y coronada ciudad y reyno de Valencia*, ed. J. B. Perales, 3 vols., València, 1878-1880.

(8) RUBIERA, M. J. - EPALZA, M. de, *Els noms àrabs...*

(9) ASÍN PALACIOS, M., *Contribución a la toponimia árabe de España*. Madrid-Granada, 1944.

tes i limitacions. Martínez Morellà n'ha tret un llistat dels topònims de la província d'Alacant ¹⁰.

Carme Barceló Torres ha assumit també el llibre d'Asín, completant-lo amb topònims —no sempre àrabs, ans medievals o d'època àrab— i emmarcant-lo en algunes teories de Pierre Guichard ¹¹. En el pròleg, Antoni Ferrando presenta bé els valors d'aquest llibre ¹², particularment necessari després del d'Empar Cabanes i els seus col·laboradors, realment malencertat en els topònims àrabs ¹³.

Amb aquests llibres es pot considerar que els estudis etimològics sobre els topònims àrabs valencians estan pràcticament acabats. Es podran trobar alguns exemples més i alguns desxiframents suplementaris, que no són més que treballs per analogia.

Però, un cop identificats i desxifrats semànticament els topònims àrabs, actualment hi ha molts i molt importants camps d'investigació, considerant els topònims com a documents lingüístics, històrics i geogràfics.

3. EL TOPÒNIM ÀRAB COM A DOCUMENT LINGÜÍSTIC

Els topònims àrabs —s'ha de saber palesament— no vénen de l'àrab culte, clàssic o internacional, sinó de l'àrab dialectal o andalusí, actualment prou conegut pels treballs de Steiger ¹⁴ i Corriente ¹⁵. Per tant, la toponímia àrab valenciana és un testimoni lingüístic de l'àrab dialectal parlat en terres valencianes, com ho han estudiat eixos autors i Carme Barceló en la seua tesi doctoral ¹⁶, encara que no sembla que tingui variants en relació amb la resta del feix dialectal d'Al-Andalus: les peculiaritats de la documentació utilitzada per Carme Barceló —documentació d'època cristiana— serien degudes al contacte de l'àrab dialectal comú en terres valencianes amb l'adstrat o superstrat català-valencià, diferent del castellà i els seus dialectes que varen influir diferentment l'àrab dialectal andalusí en altres zones lingüístiques de la Península ¹⁷.

Cal mirar l'ingent bibliografia sobre l'onomàstica àrab i les seues relacions amb les llengües romàniques, per a veure com la toponímia àrab és una font o documentació lingüística molt important per al coneixement de l'àrab dialectal d'Al-Andalus ¹⁸.

Però la toponímia àrab és també una font per a l'estudi de la llengua mal dita mossàrab ¹⁹.

Des de fa temps els arabistes en diem, de la llengua mossàrab, llengua romànica o neo-llatina d'Al-Andalus, perquè el terme mossàrab ha quedat reduït per a anomenar un grup ètnico-religiós

(10) MARTÍNEZ MORELLÀ, V., «Toponímia àrabe en la província de Alicante», *Castillos y fortalezas de la provincia de Alicante*, Alacant, 1951; 57-60; separata, Alcant, 1952.

(11) BARCELÓ TORRES, C., *Toponímia àrabe del País Valencià. Alqueries i castells*, Xàtiva, 1982.

(12) *Ibid.*, pp. VII-XII.

(13) CABANES PECOURT, M. D. - FERRER NAVARRO, R. - HERRERO ALONSO, A., *Documentos y datos para un estudio toponímico de la región valenciana*, València, 1981.

(14) STEIGER, A., *Contribución a la fonética del hispanoárabe y de los arabismos en el ibero-románico y el siciliano*, Madrid, 1932.

(15) CORRIENTE, F., *A Grammatical Sketch of the Spanish Arabic Dialect Bundle*. Madrid, 1977.

(16) BARCELÓ TORRES, C., *Minorías islámicas en el País Valenciano. Historia y dialecto*, Madrid-València, 1984.

(17) RUBIERA, M. J., «Precisiones sobre los dialectos arábigo-granadino y arábigo-valenciano», *Sharq Al-Andalus...*, 1, 1984, 151-152.

(18) SAMSÓ, J., «Los estudios sobre el dialecto andalusí, la onomástica hispanoárabe y los arabismos en las lenguas peninsulares desde 1950», *Índice Histórico Español*, Barcelona, XVI, 1977, XI-XLVII.

de la societat d'Al-Andalus: la minoria cristiana. Però no és cert que aquest fos l'únic grup que parlés eixa llengua, perquè també es parlava entre els hispànics convertits a l'Islam o muladins i era coneguda de tota la població potser fins al segle XI¹⁹. Sols es podria anomenar mossàrab a eixa llengua si el terme d'origen àrab hagués conservat el seu sentit original «arabitzat», perquè el mossàrab és «una llengua llatina progressivament arabitzada».

Diem que la toponímia àrab és font per al coneixement de la llengua mossàrab perquè aquesta està fonològicament arabitzada, igual com tots els noms pre-àrabs. Sols una comparació amb el propi funcionament dels topònims d'ètim àrab ens pot permetre l'estudi dels topònims d'aquesta naturalesa. A més a més, hi ha alguns noms pre-àrabs de forma híbrida, com Alpont (*Al-Bunt*). D'altres vegades fins i tot és difícil de distingir els topònims d'origen àrab o d'origen llatí, per mor de la fonologiació àrab. Un exemple conegut és el romancisme *penna*, arabitzat com a *Benna* (Benacantil), que es confon amb el arabisme *Beni* (*Bani*), no sols gràficament sinó més tard perquè per analogia popular els *benna* s'han transformat en *beni*. Fa poc hem trobat un Benisid en el terme municipal de Rellu, que està documentat com a Benasid, que no correspon a un poblat com havia de ser si fos un antropònim *beni-s-sîd*, «els fills del Senyor», sinó a una muntanya, com hem proposat (*benna-s-sid*), en àrab dialectal andalusí, «la penya del governador», perquè *sid* o *sayyid* és el títol dels governadors almohades dels segles XII-XIII i els Cids de la toponímia del País Valencià es referien originàriament a eixos governadors d'abans de la conquesta cristiana i no al personatge cristià del segle XI²¹.

Els noms híbrids àrabo-romànics són igualment freqüents, com Benimagrell, amb l'arabisme *beni*, «fills de».

Però la toponímia àrab és, a més d'un document lingüístic de l'àrab dialectal d'Al-Andalus i de la llengua romànica d'Al-Andalus, un testimoni excepcional per a la història de la llengua catalana i de la llengua castellana, almenys en el País Valencià, on són limítrofs.

La raó és perquè les paraules àrabs passen al català o al castellà (siguin topònims o siguin arabismes noms comuns) amb un procés d'adaptació dels fonemes àrabs al sistema fonètic de la llengua receptora. És a dir que els arabismes del català i els del castellà funcionen sobre una mateixa base, el sistema fonològic de l'àrab andalusí, que es transforma segons els sistemes que se sobreposen.

Hi ha molts exemples d'aquest fenomen: les aspirants àrabs en general es transformen en *f* en català, però en castellà es tornen mudes (per exemple, el binomi rafal/raal, a pocs quilòmetres de distància, entre Oriola i Múrcia²² i en català hi ha topònims i arabismes sense l'article àrab, que es conserva en castellà, com el binomi Favara/Alfaguara.

Per tot això, partint de la toponímia àrab seria possible realitzar una història de la frontera entre el català i el castellà, gairebé al mil·límetre. La raó és deguda al caràcter enigmàtic del topònim àrab. Quan hi ha un canvi lingüístic en una zona, per exemple de castellanoparlants sobre catalanoparlants, és fàcil traduir un nom de lloc, per mor de la similitud entre aquestes dues llen-

(19) GALMÉS DE FUENTES, A., *Dialectología mozárabe*, Madrid, 1983.

(20) EPALZA, M. de, «Notas sobre el lingüista Ibn Sidah y la Historia de Denia y su región en el siglo XI», *Revista del Instituto de Estudios Alicantinos*, Alacant, 33, 1981, 160-172; EPALZA, M. de - LLOBREGAT, E., «¿Hubo mozárabes en tierras valencianas? Proceso de islamización del Levante de la Península (Sharq Al-Andalus)», *Ibid.*, 36, 1982, 7-31.

(21) RUBIERA, M. J. - EPALZA, M. de, *Els noms àrabs...*

(22) RUBIERA MATA, M. J., «Rafals y raales; ravals y arrabales; reals y reales», *Sharq Al-Andalus...*, 1, 1984, 117-122.

gües: si hi ha una *font* es pot traduir per *fuenta*. Però si aquesta *font* conserva el seu nom àrab *favara* (*fawwâra*), els nous castellanoparlants ignoren que existeix una forma castellanitzada d'aquest arabisme, *alfaguara*, perquè ignoren el seu significat (el cas pot ser invers, evidentment, perquè existeix una *alfaguara* a Elda i la normalització lingüística no l'ha transformat en *favara*).

Sobre aquestes dades es podria marcar, per tant, una frontera exacta entre el català i el castellà, d'una forma bastant datable cronològicament, des de la conquesta cristiana a l'expulsió dels moriscos, és a dir, quan la llengua àrab desapareix del País Valencià, moment a més fàcil de precisar lingüísticament perquè el castellà ja ha establert definitivament el seu sistema fonològic ²³.

4. EL TÒPÒNIM ÀRAB COM A DOCUMENT HISTÒRIC

Ja sabem que la toponímia en general pot ser, en principi, una font històrica. Però presenta alguns inconvenients pel seu caràcter a-crònic, ja que la presència d'un topònim ens indica les dades amb la mateixa imprecisió de centenars d'anys que la datació pel carboni catorze. La presència d'un topònim àrab sols ens indica la presència dels àrabs en el País Valencià, fet que, per altra banda, no necessita aquesta prova.

S'ha de tenir en compte també que molts topònims d'etimologia àrab poden venir d'un nom comú romànic d'origen àrab i no d'una denominació de lloc d'època musulmana. Així els *ravals*, *séquies*, etc., poden ser també denominacions de lloc d'època cristiana.

S'ha de fer també una observació del mateix caire amb els antropònims d'origen àrab: vénen generalment de topònims àrabs i no de noms de família àrabs, com ho confirma la documentació dels moriscos o últims musulmans d'Espanya, amb cognoms majoritàriament d'origen hispanocristià.

La imprecisió cronològica de la presència àrab entre el segle VIII i el XIII deixa el topònim singularment ineficaç com a font històrica, sobretot si tenim en compte que els moriscs valencians no varen perdre la llengua àrab, com ho han mostrat les investigacions d'Ana Labarta ²⁴, i que podem suposar amb tota probabilitat que entre els segles XIII-XVII els mudèjars-moriscs anomenarien els seus llocs amb els seus noms àrabs.

Eix «anacronisme» és l'error fonamental de la metodologia de Pierre Guichard ²⁵ quan intenta provar fenòmens de poblament valencià del segle VIII amb una toponímia documentada en fonts cristianes valencianes de després de la conquesta del XIII. L'exemple més característic és el seu intent de demostrar, partint d'una pretesa toponímia berber, el poblament d'aquesta ètnia en terres valencianes al principi de la presència musulmana del segle VIII. Entre els segles VIII i XIII s'han produït molt diversos fets històrics i sociològics, que podien provocar canvis en els noms d'Al-Andalus. En el cas dels topònims berbers s'han de tenir en compte les administracions berbers de les dinasties almoràvit i almohade en terres valencianes (segles XI-XIII) que varen poder canviar els

(23) Veure la comunicació a aquest Col.loqui de ROMÁN DEL CERRO, J. L., «El tractament informàtic de la toponímia alacantina».

(24) Per exemple, LABARTA GÓMEZ, A., «Notas sobre algunos traductores de árabe de la Inquisición valenciana (1565-1609)», *Revista del Instituto Egipcio de Estudios Islámicos*, Madrid, XXI, 1981-1982, 105-134.

(25) Especialment, GUICHARD, P., *Al-Andalus. Estructura antropológica de una sociedad islámica en Occidente*, Barcelona, 1976; «Le peuplement de la région de Valence aux deux premiers siècles de la domination musulmane», *Mélanges de la Casa de Velásquez*, Paris, V, 1969, 105-158; *Anales del Centro de Cultura Valenciana*, València, 1971.

noms de lloc a la regió ²⁶, just abans de la conquesta cristiana. Tenim un exemple documentat a la regió de Múrcia: en el segle XI l'antic Bigastro conservava el seu nom, segons Al-Udhri ²⁷, però en el segle XIII eixa població es deia Cehegín, de *Sanhaġin*, membres del grup berber d'aquest nom. És, doncs, molt difícil utilitzar la toponímia per a sostenir eixes tesis (a més que les anàlisis de Guichard tenen molts errors filològics ²⁸).

La forma d'utilitzar la toponímia amb valor històric és poder donar als noms una cronologia gràcies a les fonts documentals àrabs, com ho hem vist en el cas de Bigastro/Cehegín. Aquesta possibilitat és més clara en la toponímia menor, però aquesta apareix evidentment molt menys en els textos àrabs.

Un altre problema cronològic dels topònims àrabs surt d'una possible «creació» lingüística dels conqueridors cristians, amb paraules d'origen àrab. Per exemple, creiem que alguns topònims que comencen en *Beni*, en la toponímia valenciana, varen ser creats pels conqueridors que, per analogia amb els antropònims de família àrab, posaven tal volta eixos *beni* a poblacions de musulmans. Això explicaria alguns noms de lloc formats per un antropònim en *Beni* i un nom comú de lloc no antropònim, com Benireal o Benioplà ²⁹.

Però, si creiem que no es poden treure massa conclusions històriques quan s'ha de fixar una cronologia d'època àrab, sí que podem treure informacions històriques dels topònims quant a la societat i l'economia de la societat d'Al-Andalus. Aquest procediment ha estat utilitzat amb alguns èxits i també errors per Guichard i, amb més èxit i prudència metodològica, per Angel Poveda, en la toponímia àrab balear ³⁰.

5. EL TOPÒNIM ÀRAB COM A DOCUMENT GEOGRÀFIC

La toponímia àrab no és generalment metafòrica, sinó descriptiva de la realitat que rodeja l'individu. Això ens permet reconstruir la geografia física del País Valencià d'època àrab, pel camí de la recta interpretació dels noms que els àrabs varen donar al seu entorn. Inversament, per desxifrar molts topònims àrabs caldrà veure el lloc designat i mirar l'exactitud de la descripció geogràfica àrab, en cada cas.

Aquesta visió de l'home i del seu entorn ha estat ja utilitzada en estudis sobre la toponímia àrab valenciana: agrupant el corpus de toponímia àrab pels seus diversos significats ³¹ o per comprendre la visió de l'espai humà d'una comarca, com a La Marina Baixa ³².

Els topònims poden ser una font fonamental per conèixer la geografia humana o de poblament: mitjançant els topònims àrabs podem descobrir com era l'hàbitat d'època musulmana, les seues ciutats amb els ravals, les seues alqueries o poblaments rurals, els seus rafals o pletes per al bes-

(26) EPALZA, M. de, «Los beréberes y la arabización del País Valenciano», *Quaderns de Filologia. Miscel·lània Sanchis Guarnier*, València, I, 1984, 91-100.

(27) LLOBREGAT CONESA, E. A., *Teodomiro de Oriola. Su vida y su obra*, Alacant, 1973.

(28) RUBIERA, M. J. - EPALZA, M. de, «Toponímia aràbig-valenciana: falsos antropònims beréberes», *Quaderns de Filologia...*, 317-320.

(29) RUBIERA, M. J. - EPALZA, M. de, *Els noms àrabs...*

(30) Per exemple, POVEDA, A., «Sobre los distritos, las explotaciones y la toponímia clánica de Yábis (Eivissa)», *Sharq Al-Andalus...*, 1, 1984, 109-117.

(31) BARCELÓ TORRES, C., *Toponímia aràbiga...*, 23-64.

(32) RUBIERA, M. J. - EPALZA, M. de, *Els noms àrabs...*

tiar, els seus reals o hortes, les seues almadraves ceramístiques de terra endins, les faluques de maó, els camins, els ponts, els diversos sistemes de captació d'aigua, etc.

Però aquí també hem de ser conscients de certes limitacions importants. Els topònims àrabs no solen designar «institucions», com per exemple la propietat de la terra o la jurisdicció política: és la raó de l'error de Guichard en la seua interpretació dels albacars i del binomi alqueria/rafal, que són en realitat pletes per al bestiar³³. També convé tenir en compte el fenomen ja esmentat dels arabismes que segueixen vius en les llengües romàniques i segueixen per tant produint topònims àrabs en èpoques i llocs que no tenen ja relació directa amb els àrabs i llur visió de l'entorn geogràfic: almadraves (marítimes), almàsseres, séquies, sènies, etc.³⁴

CONCLUSIÓ

Aquest breu repàs d'alguns dels problemes que l'estudi de la toponímia àrab del País Valencià planteja als investigadors, mostra també noves perspectives de treball, superant la feina de desxifrar l'etimologia dels topònims àrabs, però basant-se, evidentment, en un recte coneixement d'eixos noms, siguen d'origen àrab o anteriors transformats per l'àrab.

(33) EPALZA, M. de, «Funciones ganaderas de los albacares, en las fortalezas musulmanas», *Sharq Al-Andalus...*, 1, 1984, 47-54; RUBIERA MATA, «Rafals...»

(34) COROMINES, J., «Mots catalans...»

ÍNDIX

I. TOPONÍMIA: RECULLS I ESTUDIS

Cosme AGUILÓ. <i>Sobre els mots «estell» i «espalmador» en la toponímia de Cabrera</i>	7
L. V. ALCAIDE I BALAGUER, V. FERRER I PUCHOL. <i>Sobre la toponímia de Puçol</i>	15
Jordi ALVIR, Joaquim QUILES, Elvira RONCERO, J. Antoni TORREGROSA. <i>Recull de topònims a Borriol i la Pobla Tornesa. El paisatge en la toponímia</i>	24
Ferran ARASA I GIL. <i>Toponímia i arqueologia a les comarques septentrionals del País Valencià</i>	38
Carmel BIARNÈS. <i>La Vall de l'Ebre i l'aproximació a la toponímia del País Valencià</i>	47
Rosa BOTELLA PLANELLS, M ^a Jesús DEVÍS GÀMIR. <i>Toponímia de Bunyol</i>	58
Júlia CAMPON, Jaume PASTOR. <i>Topònims de Calp</i>	74
Joan CASTAÑO I GARCIA. <i>Alguns topònims il·licitans en documentació del segle XVII</i>	83
Jordi COLOMINA, Maria José PONT, Miquel SALVÀ. <i>Topònims i malnoms de Tàrbena (La Marina Meridional)</i>	91
Jorge CRUZ OROZCO. <i>Huellas del comercio de la nieve en la toponimia de las provincias de Castellón y Valencia</i>	101
Ramon DÍAZ VILLALONGA, Joan FONT I ROIG, Climent PICORNELL BAUÇÀ, Onofre RULLAN SALAMANCA. <i>La toponímia de la rodalia del convent de Sant Bernat de la Real (Mallorca)</i>	111
Concepció DOMINGO PÉREZ. <i>Toponímia i agricultura a la Plana (segles XV-XVIII)</i>	117
Joan FONT, Climent PICORNELL, Onofre RULLAN, Ramon VILLALONGA. <i>La toponímia litoral d'Andratx</i>	124
Jaume GIL-MASCARELL BOSCÀ, Luz ORTIZ GARCÍA BUSTELO. <i>Toponímia d'Albaida en 1626</i>	129
Francesc GINER I PEREPERES. <i>La toponímia litoral i marítima de Cullera</i>	136
Antoni LÓPEZ I QUILES, Vicent S. OLMOS I TAMARIT. <i>Aproximació a la toponímia històrica catarrogina (segles XVII-XVIII)</i>	150
Xavier NAVAL. <i>Toponímia d'Algemés en els segles XVI i XVII (partides, carrers i camins)</i>	160
Victor OROVAL I TOMÁS. <i>Onomàstica de Carcaixent</i>	177
Filibert PONS I CLIMENT. <i>Toponímia de la Llosa</i>	210

Lidia PONS I GRIERA. <i>Els noms de casa de Barberà del Vallès i la seva estructura sintàctica</i>	218
Agustí RIBERA I GÓMEZ. <i>Notes sobre toponímia de l'Alforí (la Vall d'Albaida)</i>	225
Juan Luis ROMÁN DEL CERRO. <i>Tratamiento informático del corpus toponímico de la provincia de Alicante</i>	239
Onofre RULLAN I SALAMANCA. <i>Els noms dels colls de tords d'Esporles, Vall de Superna i Banyalbufar oriental</i>	244
Alfons VILA MORENO, Vicent TORTOSA REIG. <i>Noms i cognoms en la toponímia de la Costera</i>	252
Marina ZARAGOZA. <i>Al voltant d'algunes variants de topònims menors a Silla</i>	257

II. ANTROPONÍMIA: NOMS I LLINATGES

M ^a Milagros CÀRCEL ORTÍ. <i>Onomàstica de la Diòcesi de València a través d'un «Breviarium benefitii»: cognoms (segle XVI)</i>	263
Vicent FERRER I ESTRUCH. <i>Permanència i mobilitat de llinatges als segles XVII i XVIII a Vitallonga de la Safor (País Valencià)</i>	276
Antoni FURIÓ. <i>Onomàstica medieval d'Alzira. Noms, cognoms i renoms</i>	285
Lluís GIMENO BETÍ. <i>Antroponímia jueva castellenca dels segles XIV i XV</i>	305
Lluís GIMENO BETÍ. <i>Antroponímia castellenca dels segles XIV-XVI-XVII</i>	310
Enric JUAN REDAL. <i>Onomàstica i demografia. Els llinatges d'Alaquàs al segle XVIII</i>	316
Agustí VENTURA. <i>Noms occitans, sicilians i hongaresos del Llibre del Repartiment de Xàtiva</i>	320

III. RECALLS DE MALNOMS

Francesca ANNA BERTOMEU, Antònia SALORT CARPI. <i>Els malnoms del Verger</i>	333
M ^a Oreto BOU CLEMENTE, Anna CUCÓ OLIVER. <i>Els malnoms a l'Alcúdia</i>	348
Emili CASANOVA. <i>Sobre els malnoms d'Agullent</i>	361
J. Enric GARGALLO. <i>Recull de renoms del Racó d'Ademús</i>	368
Xavier HERVAS. <i>Sobre malnoms de Carlet</i>	373
Sofia MOLTÓ LLORCA. <i>Els malnoms d'Alcoi</i>	382
Vicent PITARCH I ALMELA. <i>Els renoms de Benlloc (la Plana Alta)</i>	393
Amàlia SOPEÑA BALORDI. <i>La Kynosnímia: estudi de motivacions</i>	402

IV. TOPONOMÀSTICA HISTÒRICA: ESTRATS

Carme BARCELÓ. <i>Sobre alguns topònims àrabs del País Valencià. Els noms de lloc de tipus «beni»</i>	411
Santiago BRU I VIDAL. <i>Contribució a l'estudi de la toponímia aràbiga del Camp de Morvedre</i>	416

Mikel de EPALZA, María Jesús RUBIERA. <i>Estat actual dels estudis de toponímia valenciana d'origen àrab</i>	420
Josep GINER MARCO-RENART. <i>Etimologia de Segart</i>	427
Rosa GÓMEZ CASAN. <i>El topònim Segorbe a la llum de la documentació notarial dels segles XIII al XVI</i>	428
Joan IVARS I CERVERA. <i>Alguns topònims mossàrabs de la Marina Alta</i>	434
Josep l'ESCRIVÀ. <i>Aielo (un topònim gairebé desconegut)</i>	441
José MUÑOZ GARRIGÓS. <i>Sobre algunos topónimos derivados del fitónimo árabe hinna</i> ...	449
Carmel NAVARRO I BELMONTE, María del Carmen BLASCO GARCÍA. <i>Toponímia rural musulmana de la Vall de Novelda (1554-1609)</i>	453
Robert POCKLINGTON. <i>Acequias àrabs y pre-àrabs en Murcia y Lorca: aportación toponímica a la historia del regadío</i>	462
Pere ROCA I GARRIGA. <i>Els pretopònims continguts en el Cartulari de Sant Cugat del Vallès</i>	474
Vicenç M. ROSSELLÓ I VERGER. <i>La frontera lingüística del Caroig i la Canal de Navarrés a la llum de la toponímia</i>	482
Agustí VENTURA CONEJERO. <i>Restes d'una possible «centuriatio» en la partida de Meses de Xàtiva</i>	495

V. ÚS OFICIAL I NORMALITZACIÓ DELS TOPÒNIMS

Alexandre COMPANY, M ^a . J. CARBONELL, Francesc SANCHIS. <i>La revisió de la frontera valenciano-aragonesa en 1732 (Hipòlit Ravanals)</i>	503
Antoni FERRANDO. <i>La normalització toponímica al País Valencià</i>	511
Joan FONT I ROIG, Miquel Àngel MARCH I CERDÀ, Onofre RULLAN SALAMANCA, Climent PICORNELL I BAUÇÀ, Ramon DÍAZ I VILLALONGA. <i>Criteris lingüístics seguits per a la correcció dels mapes esc. 1:25.000 de les Illes Balears de l'Institut Geogràfic Nacional (I.G.N.)</i>	517
Josefina i M ^a Dolores MATEU IBARS. « <i>Índice alfabético de los pueblos que habia en el Reyno de Valencia y a quienes pertenecian</i> » (Ms. 18.654, núm. 8 de la Biblioteca Nacional de Madrid. Siglo XVIII)	521
Rosa MUÑOZ POMER. <i>Aproximació a una divisió comarcal a través del Tall del drap (1404)</i>	530
Regina PINILLA PÉREZ DE TUDELA. <i>Un intent de geografia per a la repressió agermanada</i> ..	535
Renata Laura PORTET. <i>Transcripció de topònims: un afegit improcedent: la -t- de Colliure. Bercol: paraula aguda (i no plana). Vilanova de Raò: o oberta (en lloc de tancada)</i>	541
Francesc SANCHIS, M ^a Josep CARBONELL, Alexandre COMPANY. <i>Repertori de llocs i desdoblats valencians en el segle XVIII</i>	543
Ismael VALLÉS. <i>Algunes deformacions dels topònims a la cartografia valenciana, des de l'època foral a Cavanilles</i>	563

VI. VÀRIA

August BOVER I FONT. <i>Apunts sobre toponímia i literatura en «La punyalada», de Marià Vayreda</i>	571
Ricard ESCANDELL I PIERA. <i>Una utilització de l'onomàstica a B.U.P.</i>	573
Josep M. ESTELLÉS, Jordi PÉREZ I DURÀ. <i>Toponímia i Guerra de Successió: el «De Bello rustico Valentino» de José Manuel Miñana</i>	578
Vicent SALVADOR. <i>Toponímia i semiòtica poètica: unes reflexions sobre l'escriptura estellesiana</i>	592
Josep TRENCHS ODENA. <i>Els Llibres del Repartiment i la toponímia i onomàstica: unes notes a propòsit de dues recents edicions</i>	596

SOCIETAT D'

ONOMÀSTICA

BUTLLETÍ INTERIOR

X COL·LOQUI
VALÈNCIA
(29-30-III-1985)

XXIV

Juny 1986

